

– з метою запобігання зловживання правами цими суб'єктами доцільно обмежувати широкі межі дискреційних повноважень шляхом чіткого визначення у кримінально процесуальних нормах їх дій чи бездіяльності, які треба вчинити (утриматись від вчинення), або рішення, яке необхідно прийняти у конкретних ситуаціях.

Література

1. Даровских О.И. Злоупотребление правом в уголовном судопроизводстве России: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Челябинск, 2013. 25 с.

2. Чернобаев С.І. Реалізація слідчим дискреційних повноважень у кримінальному провадженні. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 5. С. 351-354.

УДК 343.98 (043.2)

Біленчук П.Д., к.ю.н., доцент,
Грекова Л.Ю.,
завідувач навчально-наукової криміналістичної лабораторії,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Відомо, що судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, яка перебуває у провадженні органів дізнання, досудового слідства чи суду.

Аналіз експертної практики показує, що найоптимальніші умови для проведення експертиз можуть бути створені лише в системі державних судово-експертних установ, співробітники яких є судовими експертами-професіоналами і де є можливість забезпечувати їх новітніми науково-технічними приладами, спеціалізованими вимірювально-обчислювальними комплексами, засобами інформатики, гід- і блокчейн технологіями тощо [1, с. 76].

У зв'язку з цим питання про більш повну законодавчу регламентацію інституту судової експертизи, чіткого визначення поняття і функцій судово-експертних установ, правового статусу державного експерта і вимог до його професійної кваліфікації є сьогодні актуальним. Важливу роль у цьому відіграє правова реформа, яка направлена на вдосконалення чинного кримінального і кримінально-процесуального законодавства, реорганізацію діяльності правоохоронних органів і адвокатури з позиції дотримання принципів верховенства права, справедливості, професіоналізму, демократизації і гуманізації суспільного життя

країни [2, с. 15].

Очевидно, що формування правової держави вимагає залучення для розслідування злочинів і проведення експертиз тільки високопрофесійних компетентних співробітників, які працюють у судово-експертних установах та мають відповідну експертну кваліфікацію і звання судового експерта. Слідча і судова практика вимагають повнішого відображення специфіки проведення експертиз в судово-експертних установах у нормативно-правових актах, зокрема необхідно визначити перелік процесуальних прав і обов'язків керівників цих установ і їх підрозділів, пов'язаних з дорученням виконання і проведення експертиз, правом вимагати додаткових матеріалів, організовувати експертні огляди предметів, речових доказів і обстановки поза експертною установою, забезпеченням участі експертів в судових засіданнях, порядком організації і проведення повторних і комплексних експертиз.

Відомо, що загальний порядок проведення експертизи в суді регламентований КПК України. У той же час зміст висновку експерта в суді, на відміну від змісту висновку на досудовому слідстві, в законі взагалі не регламентований. На практиці це призводить до появи різноманітних форм експертних висновків. Широкого розповсюдження на практиці отримала також спрощена форма висновку: «питання-відповідь». Вважаємо, що висновки, складені у такій формі, часто не містять безпосереднього опису самого процесу досліджень і конкретного обґрунтування висновків, що не дає можливості або ускладнює перевірку і оцінку висновку експерта учасниками судового розгляду, а також судом касаційної і апеляційної інстанцій. Тому є доцільним регламентація в законі питання про форму і зміст висновку експерта, що складається в суді. Так, якщо експертизі в суді передувала експертиза на досудовому слідстві а значить виршувалися ті ж самі питання, і висновки не зазнали змін, тоді, не має необхідності вдруге описувати сам процес дослідження. У таких випадках достатньо вказати, що підстав для зміни раніше зроблених висновків немає, і посилатися на висновки, які складені на досудовому слідстві. Очевидно, що у цій ситуації складений на досудовому слідстві висновок експерта потрібно оголосити в судовому засіданні. За згодою всіх учасників судового розгляду можуть оголошуватись лише самі висновки експерта. Проте, якщо в судовому засіданні перед експертом ставляться нові запитання, необхідно надати повний мотивований висновок експерта, який (за винятком вступної частини) не повинен відрізнятися від висновку, що складається на досудовому слідстві. Повний мотивований висновок повинен даватися і в тих випадках, коли висновки експерта в суді відрізняються від висновків, зроблених на досудовому слідстві. Доцільно, щоб ці особливості висновку, який складається в суді, теж були вказані у чинному законі.

Безперечно, велика роль в організації судових експертних досліджень

належить керівникові експертної установи. Тому повноваження керівника експертного підрозділу представляють собою сукупність його прав і обов'язків, обсяг і характер яких визначається чинним законодавством і відомчими нормативними актами, які регулюють діяльність експертної установи і його підрозділів, виходячи із завдань і функцій, покладених на ці підрозділи, які доцільно поділити на дві групи: правового і організаційного характеру.

Таким чином, створення єдиної системи координації діяльності експертних установ дасть можливість: а) забезпечити підвищення рівня об'єктивності досліджень; б) удосконалити систему інформування суддів, слідчих, адвокатів, оперативних працівників і експертів про нову техніку й нові методи досліджень; в) вчасно і системно видавати інформаційні листи, огляди з усіх новітніх видів експертиз з відображенням їх сучасних можливостей; г) створити на базі ЕОМ довідково-інформаційні фонди з усіх видів експертиз, використовуючи криміналістичні обліки в єдиному інформаційному просторі зацікавлених служб МВС України та управлінь оперативної інформації; д) розширити форми участі експертів в ознайомленні слідчих з науково-технічними досягненнями; е) організувати регулярне стажування слідчих в провідних експертних установах України та світу; є) узагальнити практику використання експертиз для: визначення кола невирішених питань при призначенні експертиз і встановлення причин цього, а у випадку відсутності необхідних методів планування їх розробки: виявлення методів досліджень, які недостатньо використовуються експертами і причин цього (неадекватність методів, їх складність, відсутність потрібних засобів та матеріалів) і вжиття заходів щодо забезпечення їх застосування (удосконалення), або виключення із арсеналу тих, що рекомендуються; ж) створити певні умови для спільного навчання експертів і слідчих для підвищення їх професійної майстерності; з) звести до мінімуму дублювання наукових розробок, роз'єднаність інформування, що дозволить раціонально і якісно проводити наукові дослідження, узагальнювати та систематизувати наявну інформацію.

Література

1. Біленчук П.Д., Кобилянський О.Л., Малій М.І. та ін. Е-суспільство: цифрове майбутнє України: монографія / за заг. ред. П.Д. Біленчука. 2-ге вид. переробл. Київ: Укр. ДГРІ. 2019. 292 с.

2. Біленчук П.Д., Малій М.І. Реформування кримінального законодавства по охороні інтелектуальної власності в сучасних умовах: вітчизняний і міжнародний досвід. *Проблеми реформування кримінальної юстиції України*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 трав. 2019 р., м. Чернівці. 263 с.

3. Біленчук П.Д. Судові експертизи в цивільному, арбітражному і кримінальному процесі. Вид. 5-те, змін. і допов. Київ: BSB., 1998. 52 с.